

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№2(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 784 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Kasbiy mahorat va tajribalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari	22
<i>Yo'ldasheva Feruzaxon Shavkatbekovna</i>	
O'zbek tili darslarida 5E modelini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish: Chimboy tumani 36-sonli ixtisoslashtirilgan maktab misolida	26
<i>Kojamuratova Ulbosin Punkitbaevna</i>	
Shaxs ijtimoiy faolligi: tushuncha va tahlil.....	29
<i>Baxriyeva Nargiza Axmadovna</i>	
Fiziognomika va psixologik yondashuvlar asosida portret qalamtasviri ta'limini takomillashtirish.....	33
<i>Babadjanov Axmadjan Xudayberdiyevich</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish	37
<i>Nusharov Bobir Bolbekovich</i>	
Личностные характеристики как ассимиляция системы отношений младших школьников и предмет воспитательного воздействия учителя	41
<i>Олимова Азиза Кахрамоновна</i>	
"Vitagen ta'lim texnologiyalari" asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda perseptiv qobiliyatni rivojlantirishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari	47
<i>Tursunboyeva Kamola Ilxomjon qizi</i>	
Ekologik ta'lim va tarbiya asosida talabalarda ekoturistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	50
<i>Kamolov Baxtiyor Xasanboyevich</i>	
Individual ta'lim trayektoriyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarda ekspressiv nutq buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari	54
<i>Fayziyeva Nozima Oybek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish samaradorligi	59
<i>Ibragimova Nozima Ulug'bekovna, Pardayeva Hosila Qudratulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyachining kreativ roli	64
<i>Botirova Lobar Kamolovna</i>	
O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	69
<i>Kaipova Tazagul, Kaipova Elmira</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini zamonaviy kasb-hunarlariga qiziqitirishda integrativ usullardan foydalanish	73
<i>Ergasheva Nigora Erkinovna</i>	
Proposals for the Development of Education in Teaching Musical-Historical and Theoretical Subjects	76
<i>Sobirova Gulkhayo Aktamjonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida talabalarda mediakompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	81
<i>Rustemov Abseit Trijan o'g'li</i>	
Hamkorlik ko'nikmalarini takomillashtirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish mazmuni	85
<i>Baxramova O'ramol Uralovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asoslanish mohiyati.....	88
<i>Boxodirova Muxlisa Xoljigitovna</i>	
Zoologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarining ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish mexanizmlari	92
<i>Dushekeeva Nasiba Rustembaevna, Arepbaev Islambek Muratbaevich</i>	
Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarning roli	96
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining tasviriy ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari	100
<i>Jummayeva Sayyora Shokir qizi</i>	

The Role of Digital Technologies and Virtual Reality in Modern English Teaching Methodologies	104
Seilkhanova Rita Nurniyazovna, Kalbaeva Mexriban Elbrus qizi	
Sog'lom separatsiya orqali yoshlar sog'lig'ini mustahkamlash: tibbiy-psixologik yondashuvning empirik tahlili	109
Mavlyanova Surayo Sultanaliyevna	
Badiiy-tarixiy meros asosida pedagog shaxsini tarbiyalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	112
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	116
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida giperaktiv bolalar bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	123
Raimqulova Sojida Abdusaid qizi	
Qandli diabet bilan og'rikan bemorlarga pedagogik yordam ko'rsatish tizimi.....	126
Shermatova Yakut Sabirovna	
O'smirlar o'rtasida kiberbulling	129
Tashbekova Aziza Mirsuxbatovna	
Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish	132
Tolipova Pokiza Xasan qizi, Isamuxamedova Dildora Raxmatilayevna	
Zamonaviy maktablarda xavfsizlik madaniyatining roli.....	135
Turdiyeva Zilola Jalilovna	
Global akademik reyting va raqobat muhitida xalqaro olimpiadalarning o'rni	138
Xalikova Umida Mirovna	
Tarbiyachining bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish jarayonidagi o'rni	143
Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Rahimova Umida Abdurasul qizi	
Biologiya darslarida TIMSS topshiriqlarini integratsiyalash.....	148
Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Komiljonova Muslima Shuxrat qizi	
О трансверсальных компетенции воспитателя дошкольного образования.....	153
Садыкова Шоиста Акбаровна, Назарматова Дилшода Умаралиевна	
Talaba-yoshlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlari	156
Kushakova Gulnora Egamkulovna	
Yosh oilalarda ajralishlarni bartaraf etishning pedagogik mexanizmlarini aksiologik yondashuv asosida takomillashtirish	160
Normurodova Gulnora Ikromovna	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining innovatsion faoliyatini rivojlantirish mexanizmlari	164
Mamadaliyeva Dildora Alisher qizi	
Psixologik zo'ravonlikning o'smirlarda destruktiv xulq shakllanishiga ta'siri	168
Jurakulova Dildora Ziyadullayevna	
Maktab maslahatchilarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	172
Kazakova Saxiba Abdurayimovna	
Kichik maktab yoshi o'quvchilarida ongli intizomni tarbiyalashning samarali usullari.....	178
Ziyayev Adxamjon	
Lingvokulturologiyada konsept tushunchasining nazariy talqini	182
Jo'rayeva Nozima Nozim qizi	
Sport takomillashuvi bosqichida voleybolchilarning sakrash qobiliyatini rivojlantirish texnologiyasi	185
Shaimardanov Sherbek Abdurashid o'g'li	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	189
Teshaboyeva Feruza Raximovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasiga oilaning katta avlodi va ularning ta'siri.....	192
Ashirova Sojida Baxromovna	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini differensial yondashuv asosida o'qitishning tarixiy pedagogik ildizlari	196
Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna	

Talabalarda yozuv kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	200
Jabborova Salomat Abdijalilovna	
Integrativ o'qitish asosida bo'lajak logopedlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni.....	204
Maxmudova Madinaxon Sobirxonovna	
6-7 yoshli bolalarda mehnatsevarlik xislatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish	208
Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Omonxonova Muzayamxon Sarvar qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni koxlear implantli bolalar bilan ishlashga tayyorlashda amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish texnologiyasi	213
Raximova Xurshidaxon Sadikovna	
Yevropa muhandislik ta'limi tajribasi asosida texnika yo'nalishlari talabalarida texnik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	217
Xalikova Nargiza Abduvaliyevna	
Tilning obrazli kuchi: perifrazalar turlari va xususiyatlari	221
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashning pedagogik va psixologik xususiyatlari.....	224
Zayirkulova Nozima Ilyas qizi	
Mentorlik faoliyatida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish	229
Zikriyayev Zokir Mamirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirish.....	232
Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Sunnatullayeva Amina	
Professional kompetentlik va uning shaxs psixologik xususiyatlari bilan o'zaro bog'liqligi	235
Artikova Nodira Shavkat qizi	
Talaba qizlarni jismoniy faolligini rivojlantirish tasnifi va ularni orgatish metodikasi.....	240
Otasheva Oysanamxon Hamidulla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxslararo munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik	245
Bekchanova Kuvanch Roximovna	
Voleybolchilarni tayyorlashda differensial vositalaridan foydalanishning zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	249
Kambarov Kozimjon Ibragimovich	
2-toifa diabet bilan bog'liq stressga qarshi kurashish strategiyalari va psixologik holatlar	254
Sadikova Umida Botirovna	
Boshlang'ich ta'limda vizual va multimediyaviy texnologiyalarning pedagogik-psixologik ahamiyati	258
Raximova Faridabonu Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida VARK modeli asosida multimodal o'qitishni tashkil etish (OAK talablariga mos maqola).....	261
Raximova Mushtariy Alisher qizi	
Raqamli ta'lim muhitida veb-texnologiyalar asosidagi platformalarning dasturiy ta'minotini ishlab chiqish va optimallashtirish	264
Zoxidov Jahongir Botirxonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini umumta'lim jarayonida ona tili darslarida rivojlantirish metodikasi.....	272
Isoqjonova Dilfuzaxon Muxtorjon qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni mustaqil ta'lim jarayonida kasbiy malakani shakllantirishning samarali metodlari	276
Teshabayeva Oyguil Fazliddinovna	
Yetuklik yoshidagi ayollarda hayotdan qoniqish darajasiga o'ziga ishonch va o'z-o'zini qadrlashning ta'siri	280
M. R. Sultonova	
Shifoxonalarda tashkil etilgan maktablarda bemor o'quvchilar bilan faoliyat olib boruvchi pedagoglarga qo'yiladigan talablar	284
Umarova Saboxon Minavvarovna, Abdusattorova Gulxumor	

Chet til ta'limida mustaqil ishni tashkil etish masalalariga doir	287
Erkayev Elmirza Temirovich	
10–11 yoshli futbolchilarda tezkorlik sifatini rivojlantirish metodikasi.....	294
Ishmuratov Hasanboy Karimjonovich	
Jismoniy tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining samaradorligini oshirish usullari	298
Yaqubov Arslon Maxmudovich	
Mahmudxo'ja Behbudiy faoliyati va uning o'rganilishi	301
Dinora Eshboyeva Alisher qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy kompetensiyalarni kasbiy faoliyatida qo'llay olish. Axloqning kelib chiqishi va asoslanish masalasini nazariy tahlil qilish	306
Shaxayev Bauirjan Seytgalievich	
Maktabgacha ta'limda STEAM ta'lim texnologiyalarini qo'llashda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	310
Ahmedova Zuhraxon Mamurovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning dolzarbligi va zaruriyati	314
Mirzabayeva Zebo Umarovna	
Elektrolitlarda elektr toki mavzusini o'qitishda noto'g'ri tasavvurlar va ularni bartaraf etish metodikasi	317
Xoliqov Qurbonboy To'ychiyevich	
Mediata'lim asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining milliy tarbiya faoliyatini takomillashtirish ..	323
Ibodullaeva Dildora Shukrulla qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limga jalb etilgan imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlashda montessori metodikasining uyg'unligi	327
Ismatova Shodiya Ne'matilla qizi, Xaydarova Shaxlo Narzullayevna	
XIV asr oxiri va XV asr boshlari turkiy tillar taraqqiyotini o'rganishda "Kitob ul-Bulg'at" asarining lingvistik tadqiqi	332
Tursunaliyeva Muslimabonu Abduvosit qizi	
Informatika ta'limida interfaol o'quv majmualari asosida o'yinli texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini rivojlantirish.....	336
Nabiyev Feruz Abdumannonovich	
STEAM loyihalari asosida maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish.....	341
Choriyor Maxmatraimov Eshmatovich	
Psixolog talabalarda tolerantlik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish	345
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna	
Raqamli ta'lim muhitining pedagogik salohiyati asosida o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish (texnologiya fanini o'qitish misolida).....	348
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna	
O'zbek tili – faxrim, g'ururim	351
H. Shukurova, M.Jumanazarova	
Zamonaviy dars – pedagogik ijodkorlikning asosiy maydoni.....	355
M. Kuzibayeva	
Talabalarni ta'lim jarayonida sun'iy intellekt elementlaridan foydalanishga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	358
Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li	
Raqamli maktabda yashil o'quv dasturi: kengaytirilgan va virtual reallik texnologiyalari bilan integratsiyaning pedagogik modeli.....	362
Maxmudov Abdiqodir Yusupovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kasbiy faoliyat jarayonida pedagogik empatiyani shakllantirish pedagogik muammo sifatida	367
Orinbaeva Jarqinay Djuginis qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	371
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	

Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda nazariya va amaliyot integratsiyasi muammolari	377
Sh. A. Xujakulov, T. B. Kadirov	
Uzoq muddat davolanayotgan bolalarning matematik savodxonligini oshirishda fanlararo bog'lanishning roli.....	383
Tursunova Dildora Ziyadullayevna, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li	
Sayyid Burhoniddin Muhaqqiq Termiziyni "Maorif" asarida bilish etikasi va ma'naviy-axloqiy tarbiya	387
Tursunova Nilufar Samiyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	393
Tursunova Saida Isakovna	
Yosh avlodni tarbiyalashda hamkorlik tarbiya texnologiyasining o'rni	396
Pirlijeva Gulmira Botir qizi	
Integrativ raqamli-didaktik yondashuv asosida interfaol o'quv majmuallardan foydalanish muammolari va rivojlanish istiqbollari.....	400
Nabiyev Feruz Abdumannonovich, Mamanazarov Baxrom Jumonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni tasviriy faoliyatda bilish jarayonlarini rivojlantirish	405
Sadirova Kamola Giyozovna	
Kurash sport turining yoshlar jismoniy va ma'naviy rivojlanishidagi ahamiyati.....	409
O'razboyeva Adiba Abdug'ani qizi	
Bo'lajak oilaviy shifokorlarning kasbiy motivatsion rivojlanishini ta'minlashning pedagogik yondashuvlari.	413
Xalmuxamedov Bobir Taxirovich	
О развитии учебно-познавательной деятельности студентов	418
М. Халикова	
Психологические механизмы искажения истины в процессе социализации: нормативно-когнитивная модель и смешанное эмпирическое исследование	421
С. Ю. Нишанов	
Методы повышения речевой активности студентов в процессе обучения иностранному языку.....	425
Утешова Зернегул Хурметуллаевна	
Prenatal va erta chaqaloqlik rivojlanishi va rivojlanishning biologik asoslari	429
N. Mirbabayeva	
O'smir shaxsining rivojlanishi	433
Matyakubova Shohista Odamboy qizi	
O'zbekistonning ma'naviy va madaniy hayotida jadidlarning tutgan o'rni	435
N. M. Qodirova	
Development of Physical Qualities Through the Use of Special Physical Exercises With Student Participation.....	439
Rikhsiev Dilshod Shavkatovich	
Tabiiy fan darslarida STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanishning ahamiyati	442
Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi	
Special Physical Exercises in Coxarthrosis During the Preoperative and Postoperative Periods of Rehabilitation.....	446
Valiev Farrukh Nigmatjonovich	
Роль цифровых технологий и дидактических принципов в учебных практик.....	449
Байметов М. М.	
Uzoq muddat davolanishga muhtoj bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish – didaktik zaruriyat shafatida	453
Xoliqulova Dilnoza Sheraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish	457
Farsaxonova Mastura Jalol qizi	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirishning yangi tamoyillari	464
O'tayev Akram Yo'ldoshevich	

Chet tilda tinglab tushunishdagi muammolar va ularni bartaraf etish usullari	467
<i>Jumayeva Gulxan Amrullayevna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning verbal-kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirishning ijtimoiy ahamiyati	471
<i>Nematova Gulsanam Abdullayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida "Tibbiy biologiya. Umumiy genetika" fanini o'qitishning psixologik jihatlarining amaliy ahamiyati.....	476
<i>Sharipova Farida Salimldjanovna</i>	
Fransuz tili ta'limida madaniyatlararo muloqot kompetentsiyasini rivojlantirishning pedagogik tizimi	483
<i>Muzaffarova Nodira Mardonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida takomillashtirilgan sifat menejmentini amaliyotga tatbiq etish bo'yicha tajriba-sinov ishlari.....	488
<i>Mirzayeva Shaxida Abdinabiyeвна, Mamanazarova Nargiza Komildjanovna</i>	
Maktab ta'lim jarayonida interaktiv simulyatoralarni VISC-5E pedagogik modeli asosida integratsiya samaradorligini tahlil qilish (Ixtisoslashtirilgan maktablar misolida).....	492
<i>Qo'chqorov Shaxzod Begali o'g'li, Turabdjnov Sadritdin Maxamatdinovich</i>	
Rinolaliyada tovushlar talaffuzining rivojlanish xususiyatlari	500
<i>Baltabayeva Durdona Erkin qizi</i>	
Intellectual mulk egalari muvaffaqiyatga erishishning psixologik omillari	504
<i>Shamshetov Jiyenbay Karamaddinovich</i>	
O'zbek xalq ertaklarida bola shaxsi ijtimoiy shakllanishiga doir pedagogik qarashlarning ifodalanishi.....	507
<i>Askarova Zuhra Shavkat qizi</i>	
Turkiy yozma yodgorliklarda soletsizm fenomeni: genezisi va funksional xususiyatlari	511
<i>D. A. Raxmatova</i>	
Bo'lajak pedagoglarni bolalar ijtimoiylashuvini boshqarishga tayyorlash metodikasi	517
<i>Toxtasunova Gulbaxor Abdurazzakovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Raqamli direktor" axborot-boshqaruv tizimini joriy etish va undan foydalanish mexanizmlari	521
<i>Berdaliev Gulasal Abdukunduzovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirishda o'yinning ahamiyati.....	526
<i>Xomidova Dilorom Abduraxmonovna, Xoshimova Zuxra Sulton qizi</i>	
Current Problems of Teaching Instrumental Performance in the Field of Music Pedagogy	531
<i>Mirsadullaev Mirlaziz Mirmuslimovich</i>	
Methods of Forming the Readiness of Students With Disabilities for Lessons Using an Individual Approach.....	535
<i>Kuzieva Gulnoza Makhamadaliyevna</i>	
Pedagogical Factors in Enhancing Performance Skills in a Choral Ensemble	540
<i>Akhmedov Bakhodirkhon Sayfiddinovich</i>	
Yassaviy hikmatlarini adabiy sharhlash usuli orqali o'qitish.....	545
<i>Kenjayeva Rayhona Muzaffar qizi</i>	
Yosh suzuvchilarning jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish usullari: kinematik zanjir va integrativ yondashuv	550
<i>Yuldashova Madina Murodjon qizi</i>	
10–13 yosh suzuvchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari: sezgir davr va sportga xos yondashuv	556
<i>Ortiqova Ma'muraxon G'ulom qizi</i>	
Yosh taekvondochilarda qat'iy tartiblashtirilgan mashqlar (pumse)da tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari	563
<i>Vahobov Asadbek Akramjon o'g'li</i>	
O'zbek jang san'ati bilan shug'ullanuvchi sportchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirishda integrativ-milliy yondashuv usuli.....	570
<i>Jo'raboyeva Odinaxon Umid qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini stol tennisi sport turiga qiziqitirish va ularning umumiy jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi	576
<i>Azimova Dilnoza Raximjon qizi</i>	

Tibbiy madaniyatning psixologik xususiyatlari	579
<i>Asrarchanova E'tibor Abduvahob qizi</i>	
Shaxsda agressiv xulq-atvorni shakllanishi borasida xorij psixologlarining yondashuvlari	582
<i>Xojiakbarova Dildora Abdug'afforovna</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda milliy qadriyatlardan foydalanish texnologiyalari.....	586
<i>Sodiqova Shoista Akbarovna, Lutfullayeva Iroda Abduvahob qizi</i>	
Til ta'limining hozirgi holati.....	590
<i>Kushkarbekova Marjan Usenovna</i>	
Talabalarning ijodiy rivojlanishida kreativlikning asosiy yo'nalishlari	593
<i>Alimova Gulchehra Qobilovna</i>	
Xorijiy tillarni o'rganishda yozma nutqning ahamiyati.....	596
<i>Safarova M. A.</i>	
Qoraqalpoq sinflarda o'zbek tili fanini o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	600
<i>Venera Allashova Tanirberdievna</i>	
Интеграция искусственного интеллекта в образование: польза или вред.....	602
<i>Karimbayev Atabek Merdanovich</i>	
Tibbiy kimyo darslarida talabalarning klinik tafakkurini rivojlantirish usullari	606
<i>Xolmurodova D. K., Safarova N. S.</i>	
Intellektual avlod – sog'lom jamiyat poydevori: tibbiyot talabalarining o'quv jarayonida kommunikativ kompetentligiga ta'sir etuvchi psixologik omillar.....	610
<i>Tursunbekova Nozima</i>	
Sportning voleybol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	613
<i>Roziqov Normurod Elmonovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	618
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida yordamga muhtoj bolalar integratsiyasi va korreksiyasi.....	622
<i>Olimova Nodirabegim Ibroximjon qizi, Sulaymonova Shahnoza Alisher qizi</i>	
Sportning gandbol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazish texnologiyalarini takomillashtirish	626
<i>Berdiyev Jamshid Baxriddinovich</i>	
18–21 yoshdagi talaba futbolchilarning musobaqa faoliyati jarayonida hujum harakatlarining miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari	631
<i>Djemilov Temur Rasimovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining jismoniy tarbiya darslarida harakatli o'yin vositalari orqali sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlar samaradorligining ahamiyati.....	636
<i>Eshpo'latova Dilnoza Mamaniyoz qizi</i>	
Ota-ona bilan munosabatlarning maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga ta'siri.....	641
<i>Izaitullayeva Lazokat Eshimboyevna</i>	
Yosh futbolchilarning jismoniy tayyorligini oshirishda kompleks mashg'ulot tizimining samaradorligi.....	646
<i>Zaripova Farida Abdullayevna, Kamoliddinov Sharif Kamoliddin o'g'li</i>	
Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichida sport gimnastikasi mashg'ulotlarini rejalashtirishning ilmiy-uslubiy asoslari.....	650
<i>Mirzayev Dilshod Xamidovich</i>	
Mahalla – “jonli muzey”: 6–7 yoshli bolalarda milliy g'ururni lokal identifikatsiya orqali kuzatish modeli.....	654
<i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>	
Yengil dizatriyalı bolalarda nutqning bo'g'in tuzilishi va uning shakllanish xususiyatlari.....	658
<i>Pardayeva Muxlisa Furqat qizi</i>	
Ochilmagan bo'z qalblar hazor.....	662
<i>Eshpulatova Saodat Maxmatovna</i>	

Speaking Fluency Development Based on CEFR Linguistic.....	665
Abdullayeva Charos Farkhodovna	
Integrating Visual-Based Activities in English Lessons for Primary School Pupils	670
Ataullayev Fazliddin	
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning boshlang'ich ta'lim sifat va samaradorligiga ta'siri	674
Bovanova Umida Abdurahobovna, Ashurova Dildora Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli	679
Bovanova Umida Abdurahobovna, Radjabova Gulchexra Xalbayevna	
Lotin tilini o'qitishda metodlarning qo'llanilishi va uning ahamiyati	683
Eshmurodova Shirin Oybekovna	
Nutqiy kompetensiyaning integratsion o'qitishda yangi metodlari va usullari	686
Fayzullayev Sarvar Ibrohim o'g'li	
Talabalarda affilativ motivatsiyani rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari va komponentlari	689
Omonova Nilufar Omon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ta'lim samaradorligini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning o'rni	694
Ovxunov Iqboljon Abdunabiyeovich, Qodirova Sarvinoz Bahodir qizi	
Tikuv texnologiyalari asosida o'quvchilarning amaliy topshiriqlar bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish	698
Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna	
Bo'lajak muhandislarning xorijiy til bilish ko'nikmalarini rivojlantirishda individual va differensial yondashuvlar uyg'unligi	702
Qurbonova Nafisa Saidjonovna	
Tárbiya párin oqítw arqalı oqíwshlardín kreativ qábiletin rawajlandırıw.....	706
Reymova Gulaim	
Mirishkor toponimlarining leksik-semantik xususiyatlari	710
Ro'ziyeva Hilola Fayzulla qizi	
Taekvondochilarning jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi	714
Saydaxmadov A'zamxon Valixonovich, Qosimova Nargizaxon Rustamxon qizi	
The Role of Music in Human Spiritual Development and Educational Significance.....	717
Shokirkhonov Bakhtiyorxon Botirkhonovich	
Boshlang'ich ta'limda tabiatga ongli munosabatni shakllantirishning nazariy metodologik asoslari.....	722
Sayfedinova Dildora Ikramiddinova	
Gematologik-onkologik kasalliklarga chalingan o'quvchilar uchun gosptal maktablarida ta'lim jarayonini tashkil etish	726
Isamuxamedova Dildora Raxmatillayevna, Qayumova Sabrina To'liqin qizi	
Neologizmlar – badiiy matnda uslubiy vosita sifatida	730
Ibragimova Shoira Normuminovna	
Optimisation of Technical and Physical Potential in the Implementation of the Rotational Method of Pushing the Core.....	733
Tajimbetov Anvar Tengelbayevich	
Magistrlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish – kasbiy faoliyatda o'z-o'zini shakllantirish omili sifatida.....	736
Turmatov Jaloliddin Raxmatullayevich	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish modeli	743
Usmonova Kamola Erkinovna	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining ijtimoiy lingvistik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	749
X. A. Suyunova	
Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning o'rni	752
Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna	
Motivatsiya – inson faoliyatini harakatga keltiruvchi psixologik omil sifatida	756
Yo'ldoshev Javlon Ablanazar o'g'li	

Цифровые технологии и искусственный интеллект в обучении иностранным языкам: теоретико-методологический анализ	760
<i>Абидова М. И., Абидова Д. М.</i>	
Сюжетно-ролевая игра как способ психоэмоционального развития детей дошкольного возраста, находящихся на длительном лечении.....	764
<i>Амитова Майисия Рахмателлаевна</i>	
Эффективные приемы презентации лексики на уроках иностранного языка	767
<i>Гилязиева Насиба Михайловна</i>	
Речевые действия в методике формирования коммуникативной компетенции при обучении РКИ...	770
<i>Ислямова Сония Юнусовна</i>	
Трансформация ценностей, связанных с физической активностью, у представителей разных поколений: результаты современных исследований	779
<i>У. Ш. Салимов</i>	

OTA-ONA BILAN MUNOSABATLARNING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Izaitullayeva Lazokat Eshimboyevna

Angren universiteti, "Pedagogika va psixologiya" kafedrası

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishida ota-ona bilan bo'lgan munosabatlarning o'рни va ahamiyati ilmiy asosda tahlil qilinadi. Bolaning kognitiv, emotsional va ijtimoiy shakllanishida oilaviy muhitning ta'siri IMRAD talablari asosida yoritilgan. Tadqiqot jarayonida demokratik, avtoritar va liberal tarbiya uslublarining bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi hamda ijtimoiy moslashuviga ta'siri tahlil qilingan. Yakunda ota-onalar uchun bolaning psixologik barqarorligini ta'minlashga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha yosh, ota-ona munosabatlari, emotsional intellekt, tarbiya uslublari, ijtimoiy moslashuv, kognitiv rivojlanish, psixologik xavfsizlik.

Abstract: This article provides a scientific analysis of the role and significance of parent-child relationships in the comprehensive development of preschool children. The influence of the family environment on a child's cognitive, emotional, and social development is examined in accordance with IMRAD requirements. The study analyzes the impact of democratic, authoritarian, and liberal parenting styles on children's self-confidence and social adaptation. In conclusion, practical recommendations aimed at ensuring children's psychological stability are proposed for parents.

Key words: preschool age, parent-child relationships, emotional intelligence, parenting styles, social adaptation, cognitive development, psychological security.

Аннотация: В статье на научной основе анализируются роль и значение детско-родительских отношений в гармоничном развитии детей дошкольного возраста. Влияние семейной среды на когнитивное, эмоциональное и социальное формирование ребенка рассматривается в соответствии с требованиями IMRAD. В ходе исследования проанализировано влияние демократического, авторитарного и либерального стилей воспитания на самооценку и социальную адаптацию ребенка. В заключении представлены практические рекомендации для родителей, направленные на обеспечение психологической устойчивости ребенка.

Ключевые слова: дошкольный возраст, детско-родительские отношения, эмоциональный интеллект, стили воспитания, социальная адаптация, когнитивное развитие, психологическая безопасность.

KIRISH

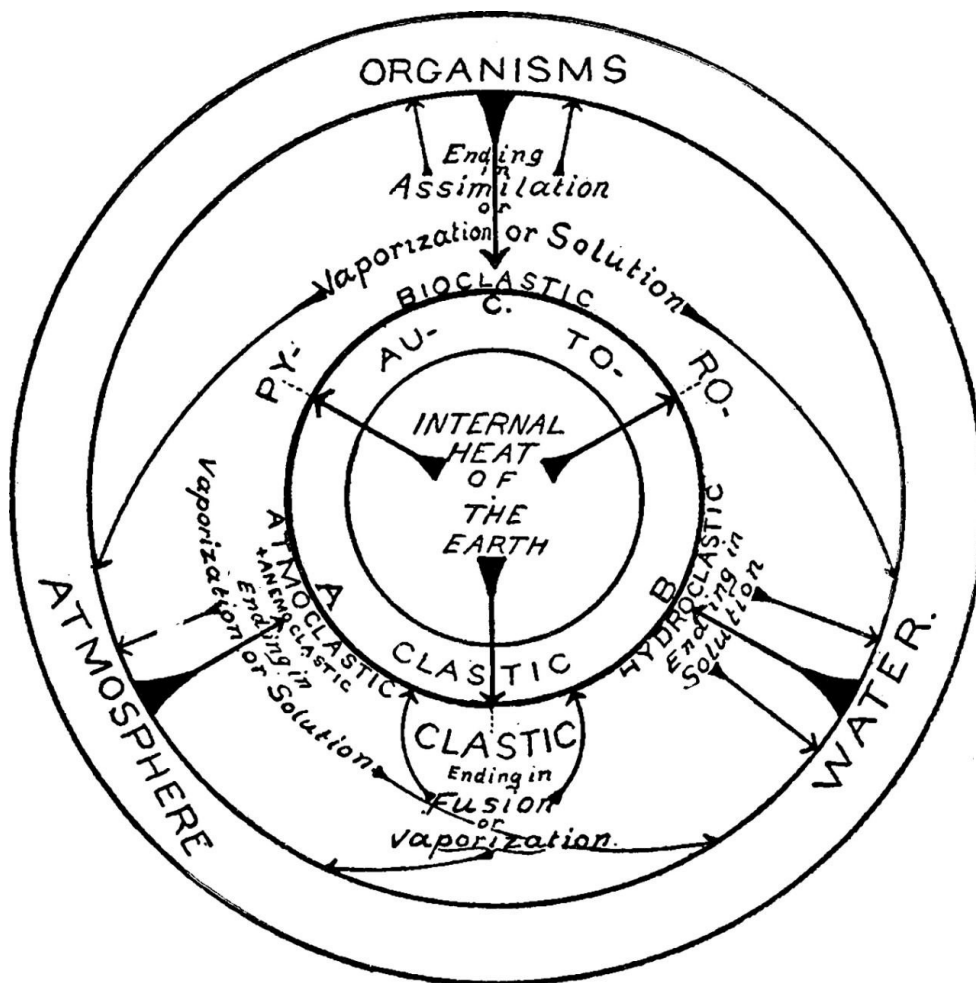
Inson shaxsiyatining poydevori aynan maktabgacha yosh davrida shakllanadi. Psixologiya fanida ushbu davr "shakllanishning oltin davri" sifatida e'tirof etiladi, chunki 3–7 yosh oralig'ida bolaning miyasi va ruhiyati tashqi ta'sirlarga nisbatan eng sezgir holatda bo'ladi. Ushbu jarayonda markaziy va hal qiluvchi omil sifatida ota-ona bilan bo'lgan munosabatlar muhim ahamiyat kasb etadi. Bola uchun ota-ona nafaqat g'amxo'r shaxslar, balki atrof-muhitni anglashda "ko'zgu" vazifasini bajaruvchi va ijtimoiy munosabatlarning dastlabki namunasi hisoblanadi.

Ota-ona va bola o'rtasidagi munosabatlar dinamikasi bolaning rivojlanish trayektoriyasini belgilaydi. Agar oilaviy muhit o'zaro ishonch, mehr-muhabbat va psixologik xavfsizlik hissiga asoslangan bo'lsa, bola dunyoga nisbatan ijobiy munosabatda bo'ladi, unda qiziquvchanlik va o'ziga bo'lgan ishonch shakllanadi. Aksincha, hissiy sovuqlik, qattiqqo'llik yoki haddan tashqari befarqlik hukmron bo'lgan oilalarda bolaning rivojlanish jarayoni sekinlashishi, turli psixologik komplekslar hamda ijtimoiy qo'rquvlarning yuzaga kelishi mumkin.

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar davrida ota-ona bilan bevosita muloqotning qisqarishi maktabgacha yoshdagi bolalarning nutq rivoji, emotsional intellekti va xulq-atvoriga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, bolaning intellektual salohiyati (IQ) va hissiy barqarorligi (EQ) ota-onasi bilan o'tkazilgan "sifatli vaqt" miqdori va mazmuni bilan bevosita bog'liqdir.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-hissiy ko'nikmalarni shakllantirish orqali kelajakda sog'lom, mustaqil va ijtimoiy faol avlodni tarbiyalash imkoniyati bilan izohlanadi. Maqolaning asosiy maqsadi ota-ona munosabatlari turlarini tahlil qilish hamda ularning bolaning kognitiv va psixososial rivojlanishiga ta'sirini ilmiy asosda yoritib berishdan iborat.

1-rasm: Yerning ichki va tashqi tabiiy qobiqlari o'zaro bog'liqligi modeli

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishida ota-ona bilan bo'lgan munosabatlarning hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi psixologiya fanida keng yoritilgan. J. Bowlby tomonidan ishlab chiqilgan bog'lanish nazariyasida bolaning dastlabki yillarda ota-ona bilan o'rnatgan hissiy aloqalari uning butun hayoti davomida psixologik barqarorligi va ijtimoiy moslashuviga ta'sir etishi asoslab berilgan. E. H. Eriksonning shaxs rivojlanishi bosqichlari haqidagi konsepsiyasida ham maktabgacha davr bolaning tashabbuskorligi, ishonchi va ijtimoiy faolligi shakllanadigan muhim bosqich sifatida talqin qilinadi.

Ota-onaning tarbiyaviy yondashuvi va uslublarining bolaning xulq-atvori hamda kognitiv rivojlanishiga ta'siri D. Baumrind tadqiqotlarida batafsil tahlil qilingan. Olim demokratik, avtoritar va liberal tarbiya uslublarini ajratib, aynan demokratik yondashuv bolada mustaqil fikrlash, o'ziga ishonch va ijtimoiy moslashuvchanlikni shakllantirishini ilmiy jihatdan asoslab bergan. J. Piagetning intellektual rivojlanish nazariyasida esa bolaning fikrlash jarayonlari faol muhit va kattalar bilan muloqot orqali rivojlanishi ta'kidlanadi, bu esa ota-ona munosabatlarining muhimligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Milliy va rus psixologiya maktabi vakillarining tadqiqotlarida ham oilaviy muhitning bola shaxsiyati rivojiga ta'siri yetakchi o'rin egallaydi. E. G'. G'oziyev, Z. T. Nishonova va N. S. Sog'inov asarlarida ota-ona mehr-muhabbati, muloqot madaniyati va tarbiya uslublarining bolaning emotsional holati, nutqi hamda axloqiy qadriyatlarini shakllanishidagi roli yoritilgan. L. S. Vigotskiy va N. V. Ivanova tadqiqotlarida esa bolaning ijtimoiy rivojlanishi bevosita yaqin kattalar bilan hamkorlik va hissiy qo'llab-quvvatlash orqali yuzaga kelishi ilmiy asosda izohlangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolaning ichki dunyosini hamda unga ota-ona munosabatlarining ta'sirini chuqur anglash maqsadida ko'p qirrali metodologik yondashuv asosida olib borildi. Tadqiqotda bolaning rivojlanishi faqat statistik ko'rsatkichlar orqali emas, balki murakkab va uzluksiz psixologik jarayon sifatida o'rganildi. Asosiy maqsad bolaning xulq-atvori, hissiy holati va ijtimoiy moslashuvini ota-ona munosabatlari bilan uzviy bog'liqlikda tahlil qilishdan iborat bo'ldi.

Tadqiqot jarayonida bolalarning tabiiy muhitdagi xatti-harakatlarini aniqlash uchun maktabgacha ta'lim muassasalarida psixologik kuzatuvlar amalga oshirildi. Kuzatuvlar asosan erkin o'yin jarayonida olib borildi, chunki aynan o'yin faoliyati bolaning ichki kechinmalari va oilada shakllangan muloqot modellarini beixtiyor namoyon etadi. O'yin davomida bolalarning "qattiqqo'l ota" yoki "mehribon ona" obrazlarini gavdalandirishi oiladagi psixologik muhitning aks ettiruvchi belgisi sifatida talqin qilindi.

Bolaning ongi ostida shakllangan hissiy holatlarni aniqlash maqsadida proyektiv metodlardan biri bo'lgan "Mening oilam" rasm chizish testidan foydalanildi. Bolalarga o'z oilasini erkin tasvirlash vazifasi yuklatildi. Chizmalarda ranglar tanlovi, oilaviy a'zolarining bir-biriga nisbatan joylashuvi, ularning o'lchami va tafsilotlari bolaning oiladagi hissiy xavfsizlik darajasini aniqlovchi muhim psixologik indikatorlar sifatida tahlil qilindi.

Tadqiqotning keyingi bosqichida ota-onalar bilan ishlashga alohida e'tibor qaratildi. Shveysariyalik psixolog Diana Baumrind tomonidan ishlab chiqilgan tarbiya uslublari so'rovnomasi asosida oilalar avtoritar, demokratik va liberal guruhlariga ajratildi. Ushbu metod ota-onaning tarbiyaviy strategiyasi bilan bolaning kognitiv ko'rsatkichlari, jumladan nutq rivoji, xotira va diqqat jarayonlari o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash imkonini berdi.

Bolalarning intellektual rivojlanish darajasini baholash uchun Veksler metodikasining yoshga moslashtirilgan elementlaridan foydalanildi. Mantiqiy savollar va rasmiy topshiriqlar orqali bolaning fikrlash tezligi, tahlil qilish qobiliyati hamda muammoli vaziyatlarga munosabati qiyosiy tahlil qilindi. Ushbu metodlar oiladagi hissiy muhitning bolaning intellektual faolligiga ta'sirini aniqlashga xizmat qildi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ota-ona bilan bo'lgan munosabatlar bolaning faqat fe'l-atvorini emas, balki uning dunyoga bo'lgan fundamental munosabatini shakllantiradi. Ota-onasi bilan hissiy yaqinlikka ega bo'lgan bolalarda ichki barqarorlik va xotirjamlik yuqori darajada namoyon bo'ldi. Bunday bolalar tashvishli vaziyatlarda ham o'zini tutib bera olishi, tengdoshlari bilan muloqotda ochiq va ishonchli bo'lishi bilan ajralib turdi.

Tadqiqot natijalari oilaviy muhit va bolaning tafakkur erkinligi o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjudligini tasdiqladi. Ota-onasi tomonidan erkin fikrlashga undalgan, savollariga e'tibor bilan yondashilgan bolalarda kreativlik va tahliliy fikrlash qobiliyati yuqori bo'ldi. Bunday bolalar ijodiy faoliyat jarayonida o'z tasavvurlarini erkin ifodalashga intildi, bu esa ularning nutqiy ravonligi va mantiqiy xulosalar chiqarish salohiyatining rivojlanishiga xizmat qildi.

Kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, bola oilada o'zlashtirgan munosabat modelini maktabgacha ta'lim muassasasidagi ijtimoiy muhitga to'liq ko'chiradi. Oilada empatiya va o'zaro qo'llab-quvvatlash ustuvor bo'lgan hollarda bola tengdoshlari orasida faol, yordamga tayyor va yetakchilik qobiliyatiga ega shaxs sifatida namoyon bo'ldi. Aksincha, doimiy tanqid va bosim ostida tarbiyalangan bolalarda ijtimoiy chekinish yoki asossiz agressiv xatti-harakatlar kuzatildi.

Tadqiqot natijalari bolaning mustaqilligi va iroda kuchi ota-onaning tarbiyaviy yondashuviga bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. O'z yoshiga mos mas'uliyat yuklatilgan, lekin haddan tashqari nazorat ostiga olinmagan bolalarda muammolarni mustaqil hal qilishga intilish va o'z kuchiga ishonch shakllandi. Bu holat keyingi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o'qish uchun muhim psixologik poydevor bo'lib xizmat qilishi aniqlandi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarda ma'naviy va axloqiy qadriyatlarining shakllanishida ota-ona shaxsiy namunasi hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini tasdiqladi. Ota-onaning so'zi va amaliy uyg'un bo'lgan muhitda ulg'aygan bolalarda rostgo'ylik, adolat va mas'uliyat kabi fazilatlar barqaror shakllandi. Bu esa bolaning kelajakda ijtimoiy yetuk va ma'naviy barkamol shaxs bo'lib kamol topishida muhim omil hisoblanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida olingan natijalar shunchaki ilmiy xulosalar majmui bo'lib qolmay, balki inson hayotining eng nozik va mas'uliyatli davriga oid muhim haqiqatlarni ochib berdi. Bir xil sharoitda va bir xil ta'lim tizimida tarbiyalanayotgan bolalarning dunyoni idrok etishi nega turlicha kechishi masalasi tahlil markazida bo'ldi. Ushbu savolga javob izlash jarayoni oilaviy muhit poydevoriga, ya'ni ota-ona va bola o'rtasidagi ko'rinmas, ammo mustahkam rishtalarning ta'siriga olib keldi.

Olingan natijalar psixologiya fanida keng tan olingan bog'liqlik nazariyasini amaliy kuzatuvlar orqali tasdiqladi. Ota-onaning e'tibori va mehri bolaning miya faoliyati uchun oddiy emotsional fon bo'lib qolmasdan, balki kognitiv rivojlanishni faollashtiruvchi asosiy omil sifatida namoyon bo'ldi. Bola o'zini xavfsiz his qilmagan sharoitda uning intellektual salohiyati himoya rejimiga o'tib, yangi bilimlarni o'zlashtirishdan ko'ra, ruhiy xavotirlardan saqlanishga yo'naltirilishi kuzatildi. Qo'rquv va beqarorlik ustuvor bo'lgan muhitda rivojlanish jarayonining sekinlashuvi demokratik va iliq oilaviy muhitning naqadar muhimligini yana bir bor tasdiqladi.

Tahlil jarayonida intizom va erkinlik o'rtasidagi muvozanat masalasi alohida ahamiyat kasb etdi. Avtoritar tarbiya uslubining salbiy oqibatlari tadqiqot natijalarida yaqqol namoyon bo'ldi. Qattiqqo'llik tashqi tomondan itoatkorlikni yuzaga keltirgandek tuyulsa-da, amalda bolaning iroda kuchi va shaxsiy mustaqilligining susayishiga olib kelishi aniqlandi. Erkinlikning o'zi tartibsizlikni anglatmasligi, balki aniq chegaralar doirasida fikr bildirish va xato qilish imkoniyati berilgan muhitda haqiqiy rivojlanish yuz berishi qayd etildi. Ota-onaning pedagogik mahorati bolaning xatolaridan to'g'ri xulosa chiqarishiga ko'maklashish bilan belgilanadi.

Zamonaviy ijtimoiy sharoitda ota-onalik mas'uliyati yangi mazmun kasb etmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, moddiy ta'minot va texnologik vositalar bolaga berilayotgan e'tibor o'rnini to'liq bosa olmaydi. Eng zamonaviy gadjetlar ham ota-onaning samimiy muloqoti va birgalikdagi faoliyati bilan tenglasha olmaydi. Bolaning nutqiy rivoji va ijtimoiy ko'nikmalari asosan ota-onasi bilan o'tkazilgan oddiy o'yinlar va kundalik muloqot jarayonida shakllanishi aniqlandi. Ushbu holat raqamli davr sharoitida alohida e'tibor talab qiluvchi muhim xulosalardan biri sifatida baholandi.

Umuman olganda, maktabgacha yoshdagi bolaning ota-onasi bilan munosabatlari uning kelajakdagi shaxsiyati, jamiyatdagi o'rni va ijtimoiy faolligining muhim modeli bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari ota-onaning bugungi mehr-muhabbati va tarbiyaviy yondashuvi bolaning uzoq muddatli psixologik rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Ota-onalik faqat biologik holat emas, balki bolaning ruhiy dunyosini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy va ma'naviy mas'uliyat ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi.

Maktabgacha yoshdagi bolaning ota-onasi bilan munosabatlarini o'rganish natijalari oilaning inson ruhiyati shakllanadigan asosiy muhit ekanini ko'rsatdi. Oila nafaqat yashash makoni, balki shaxsning psixologik poydevori qo'yiladigan murakkab ijtimoiy tizim sifatida namoyon bo'ldi. Tadqiqot davomida tahlil qilingan natijalar va muhokamalar bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati, dunyoga bo'lgan munosabati hamda ichki barqarorligi ota-onaning bugungi mehr-muhabbati va tanlagan tarbiya uslubiga bevosita bog'liqligini tasdiqladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, maktabgacha yosh davrida bola uchun ota-ona butun bir koinotdir. Agar ushbu koinot barqaror, iliq va tushunarli bo'lsa, bola hayotning turli sinovlariga ruhiy jihatdan tayyor holda voyaga yetadi. Tadqiqot davomida aniqlangan bog'liqliklar shuni ko'rsatdiki, demokratik tarbiya uslubi bolada nafaqat kognitiv qobiliyatlarning, balki ijtimoiy moslashuvchanlikning ham yuqori darajada shakllanishiga xizmat qiladi. Ota-onaning e'tibori bolaning miya faoliyatida neyron aloqalarni mustahkamlovchi eng kuchli "biologik omil" sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqot natijalariga tayangan holda farzand rivojlanishini sog'lom va barqaror yo'naltirish maqsadida quyidagi amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin. Avvalo, bola bilan o'tkaziladigan vaqtning miqdori emas, balki sifati ustuvor ahamiyat kasb etadi. Kuniga hech bo'lmaganda 30 daqiqa davomida gadjetlarsiz, bolaning ko'ziga qarab, uning hissiy holati va ichki dunyosiga qiziqish bildirish bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini sezilarli darajada oshiradi. Shuningdek, bolaning qo'rquvi yoki xafaligini rad etmasdan, balki uni tushunish va qabul qilish emotsional intellektning shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bolaga o'z yoshiga mos mustaqil qarorlar qabul qilish imkoniyatini berish muhim ahamiyatga ega. Kiyim tanlash yoki o'yin turini belgilash kabi oddiy holatlar orqali mas'uliyat hissi va iroda sifatleri rivojlanadi. Muloqot esa tarbiyaning eng samarali vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Bolaning savollarini javobsiz qoldirmaslik, har bir savolni fikrlash va nutq rivoji uchun imkoniyat sifatida qabul qilish lozim. Nutq boyligini oshirish uchun bola bilan teng huquqli suhbat olib borish tavsiya etiladi.

Shu bilan birga, shaxsiy namunaning tarbiyaviy qudrati alohida e'tiborga loyiqdir. Bola ota-onaning so'zlaridan ko'ra, ularning kundalik xatti-harakatlarini tezroq va chuqurroq o'zlashtiradi. O'zaro hurmat, muloqot madaniyati va kitobxonlik muhiti mavjud bo'lgan oilada bola ushbu qadriyatlarni tabiiy tarzda qabul qiladi.

Yakuniy xulosa shundan iboratki, ota-onaning farzandiga beradigan eng katta merosi moddiy boyluk emas, balki uning xotirasida qoladigan baxtli bolalik va qalbida shakllanadigan "Men sevishga va sevilishga loyiqman" degan ishonchdir. Ota-ona munosabatlari bolaning kelajagi bunyod etiladigan mustahkam poydevor bo'lib, ushbu poydevorning mustahkamligi bevosita ota-onaning bugungi munosabati va mas'uliyatiga bog'liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. Genetic Psychology Monographs.
2. Bowlby, J. (1988). A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development. Basic Books.
3. Erikson, E. H. (1963). Childhood and Society. New York: Norton.
4. Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence. Bantam Books.
5. Г'озиев, Э. Г'. (2010). Психология (психология возрастных периодов). Ташкент: "Ўқитувчи".
6. Иванова, Н. В. (2015). Психология взаимоотношений в семье. Москва: Прогресс.
7. Нишонава, З. Т. (2014). Детская психология и методика её преподавания. Ташкент: Издательство Национальной библиотеки Узбекистана имени Алишера Навои.
8. Piaget, J. (1952). The Origins of Intelligence in Children. International Universities Press.
9. Согинов, Н. С. (2005). Психология семьи. Ташкент: Фан.
10. Выготский, Л. С. (1984). Вопросы детской психологии. Москва: Педагогика.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.